

К О Н В Е Н Ц И Ј А

О ЕЛИМИНИСАЊУ СВИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ЖЕНА¹

Државе чланице ове конвенције,

Констатујући да Повеља Уједињених нација поново проглашава веру у основна права човека, достојанство и вредност човекове личности и у равноправност мушкараца и жена,

Констатујући да Општа декларација о правима човека потврђује начело недопустивости дискриминације и проглашава да су сви људи рођени слободни и једнаки у достојанству и правима, и да сваком припадају сва права и слободе које су тамо наведене, без икаквих разлика, укључујући и разлику у погледу пола,

Констатујући да државе потписнице Међународног пакта о правима човека имају обавезу да обезбеде равноправност мушкараца и жена у погледу свих економских, друштвених, културних, грађанских и политичких права,

Имајући у виду међународне конвенције закључене под покровитељством Уједињених нација и специјализованих агенција које се односе на равноправност мушкараца и жена,

Имајући, такође, у виду резолуције, декларације и препоруке које су усвојиле Уједињене нације и специјализоване агенције које се односе на равноправност мушкараца и жена,

Забринуте, међутим, због чињенице да и поред свих ових инструмената и даље постоји широка дискриминација жена,

Подсећајући да се дискриминацијом жена крше начела равноправности и поштовања људског достојанства, да то представља препреку равноправном учешћу жена у политичком, друштвеном, економском и културном животу њихових земаља, спутава даљи напредак друштва и породице и отежава потпун развој способности жена да учествују у служби својих земаља и човечанства,

Забринуте због чињенице да су, у условима сиромаштва, женама најмање доступни храна, здравствена заштита, образовање, обука и запошљавање и задовољење других потреба,

Уверене да ће успостављање новог међународног економског поретка, заснованог на равноправности и правичности, знатно допринети остварењу равноправности мушкараца и жена,

Наглашавајући да је ликвидација апартхејда, свих облика расизма, расне дискриминације, колонијализма, неоколонијализма, агресије, стране окупације, доминације и мешања у унутрашње ствари других држава од битне важности за потпуно остварење права мушкараца и жена,

¹ Службени лист СФРЈ - Међународни уговори, број 11/81.

Потврђујући да ће јачање међународног мира и безбедности, попуштање међународне затегнутости, међусобна сарадња свих држава, без обзира на њихов друштвени и економски систем, опште и потпуно разоружање, посебно нуклеарно разоружање под строгим и ефикасном међународном контролом, афирмација принципа правичности, равноправности и узајамне користи у односима међу земљама, остварење права народа под страном и колонијалном доминацијом и страном окупацијом на самоопредељење и независност, као и поштовање националног суверенитета и територијалног интегритета, допринети друштвеном напретку и развоју, а тиме и остварењу потпуне равноправности мушкараца и жена,

Уверење да потпун и свестран развој земаља, благостање света и ствар мира захтевају највеће учешће жена, равноправно с мушкарцима, у свим сферама живота,

Имајући у виду велики допринос жена благостању породице и развоју друштва, што до сада није у потпуности признато, друштвени значај материнства и улогу оба родитеља у породици и подизању деце, и свесне да улога жене у рађању не треба да буде основ за дискриминацију, већ да подизање деце треба сматрати заједничком одговорношћу мушкараца и жена и друштва у целини,

Свесне да је потребно изменити традиционалну улогу мушкараца, као и улогу жене у друштву како би се остварила потпуна равноправност мушкараца и жена,

Решене да примене принципе садржане у Декларацији о елиминисању дискриминације жена, као и да у ту сврху усвоје мере потребне за отклањање те дискриминације у свим њеним видовима и манифестацијама,

Сагласиле су се о следећем:

Део I

Члан 1

За сврхе ове конвенције, израз "дискриминација жена" означава сваку разлику, искључење или ограничење у погледу пола, што има за последицу или циљ да угрози или онемогући признање, остварење или вршење од стране жена, људских права и основних слобода на политичком, економском, друштвеном, културном, грађанском или другом пољу, без обзира на њихово брачно стање, на основу равноправности мушкараца и жена.

Члан 2

Државе чланице осуђују дискриминацију жена у свим видовима, сагласне су да спроводе свим одговарајућим средствима која им стоје на располагању и без одлагања, политику отклањања дискриминације жена и ради тога се обавезују:

- (а) да унесу принцип равноправности мушкараца и жена у своје националне уставе или одговарајуће законе, ако то већ нису учиниле, као и да обезбеде, законским или другим одговарајућим мерама, практичну примену тог принципа,
- (б) да усвоје одговарајуће законске и друге мере, укључујући и санкције када је потребно, којима се забрањују сви видови дискриминације жена,

- (ц) да уведу правну заштиту права жена на равноправној основи с мушкарцима и да преко надлежних националних судова и других јавних институција обезбеде ефикасну заштиту жена од сваког поступка којим се врши дискриминација,
- (д) да се уздрже од сваког поступка или праксе дискриминације жена и да обезбеде да јавни органи и институције поступају у складу с овом обавезом,
- (е) да предузму све потребне мере за отклањање дискриминације жена од стране било ког лица, организације или предузећа,
- (ф) да предузму све подесне мере, укључујући законодавне, ради измене или укидања постојећих закона, прописа, обичаја и праксе који представљају дискриминацију жена,
- (г) да ставе ван снаге све унутрашње казнене одредбе којима се врши дискриминација жена.

Члан 3

Државе чланице предузимају у свим областима, посебно политичкој, друштвеној, економској и културној, све прикладне мере, укључујући законодавне, да би обезбедиле потпун развој и напредак жена, како би им се гарантовало остваривање и уживање права човека и основних слобода, равноправно с мушкарцима.

Члан 4

- 1 Усвајање посебних привремених мера од стране држава чланица, чији је циљ да се убрза остварење равноправности мушкараца и жена де факто, не сматра се дискриминацијом како је дефинисана у овој конвенцији, али не сме ни на који начин имати за последицу неједнака или различита мерила, а ове мере ће престати да важе када се оствари циљ да се свима пружи једнаке могућности и третман.
- 2 Усвајање посебних мера од стране држава чланица, укључујући и мере садржане у овој конвенцији чији је циљ заштита материнства, не сматра се дискриминацијом.

Члан 5

Државе чланице предузимају све подесне мере:

- (а) ради измене друштвених и културних обичаја у погледу понашања мушкараца и жена да би се отклониле предрасуде, као и убичајена и свака друга пракса заснована на схватању о инфериорности или супериорности једног или другог пола или традиционалној улози мушкараца, односно жена,
- (б) да породично васпитање обухвати и правилно схватање материнства као друштвене функције и признање заједничке одговорности мушкараца и жена у подизању и развоју деце, подразумевајући да се у свим случајевима мора, пре свега, водити рачуна о интересима детета.

Члан 6

Државе чланице предузимају све подесне мере, укључујући и законодавне, ради сузбијања свих облика трговине женама, као и искоришћавања проституције жена.

Део II

Члан 7

Државе чланице предузимају све подесне мере за отклањање дискриминације жена у политичком и јавном животу земље, а посебно су дужне да обезбеде, под једнаким условима као и мушкарцима, право жена да:

- (а) гласају на свим изборима и јавним референдумима и да буду биране у сва тела која се бирају путем јавних избора,
- (б) учествују у креирању и спровођењу владине политике и да заузимају руководеће положаје и обављају све јавне функције на свим нивоима власти,
- (ц) учествују у раду невладиних организација и удружења која се баве јавним и политичким животом у земљи.

Члан 8

Државе чланице предузимају све подесне мере да би обезбедиле женама могућност да под једнаким условима с мушкарцима, без дискриминације, представљају своје владе на међународном нивоу, као и да учествују у раду међународних организација.

Члан 9

- 1 Државе чланице признају женама једнака права као и мушкарцима да стекну, промене или задрже своје држављанство. Оне се посебно старају да склапање брака са страним држављанином или промена држављанства мужа за време трајања брака нема аутоматски за последицу промену држављанства жене, нити да она постане лице без држављанства, односно да буде присиљена да узме држављанство мужа.
- 2 Државе чланице обезбеђују женама једнака права као и мушкарцима у погледу држављанства деце.

Део III

Члан 10

Државе чланице предузимају све подесне мере ради отклањања дискриминације жена да би им обезбедиле једнака права као и мушкарцима у погледу образовања, а посебно да би на основи равноправности мушкараца и жена обезбедиле:

- (а) једнаке услове у погледу каријере и професионалног усмеравања, у погледу могућности за учење и стицање диплома у образовним установама свих категорија, како у сеоским тако и у градским срединама, ова равноправност се обезбеђује у погледу предшколског, општег, техничког и стручног образовања, као и вишег техничког образовања и свих врста професионалног усмеравања,

- (б) доступност једнаких наставних програма, једнаких испита и наставног особља које има квалификације истог нивоа, као и школских просторија и опреме истог квалитета,
- (ц) отклањање традиционалног схватања о улогама мушкараца и жена на свим степенима и у свим облицима образовања подстицањем стварања мешовитих одељења и других врста образовања који могу допринети постизању тог циља, посебно ревизијом уџбеника и школских програма и прилагођавањем наставних метода,
- (д) једнаке могућности коришћења стипендија и других врста бесповратне помоћи за студије,
- (е) једнаке могућности приступа програмима перманентног образовања, укључујући програме за образовање одраслих и функционалне програме за описмењавање, посебно оне чији је циљ да се у што је могуће краћем времену смањи јаз у степену образовања између мушкараца и жена,
- (ф) смањење стопе напуштања школе од стране женске омладине и организација програма за девојке и жене које су прерано напустиле школу,
- (г) једнаке могућности активног бављења спортом и физичког васпитања,
- (х) доступности посебних информација из области образовања ради пружања помоћи у обезбеђењу здравља и благостања породице, укључујући информације и савете о планирању породице.

Члан 11

1 Државе чланице предузимају све подесне мере ради елиминисања дискриминације жена у области запошљавања како би се на основи равноправности мушкараца и жена обезбедила једнака права, а посебно:

- (а) право на рад као неотуђиво право свих људи,
- (б) право на једнаке могућности запошљавања, укључујући и примену једнаких критеријума при избору кандидата за радно место,
- (ц) право на слободан избор професије и запослења, право на унапређење, сигурност запослења и сва права и услове који проистичу из рада, као и право на стручно оспособљавање и преквалификацију, укључујући учење у привреди више стручно оспособљавање и повремено додатно оспособљавање,
- (д) право на једнаку награду укључујући бенефиције, као и на једнак третман за једнак рад и једнак третман при оцењивању квалитета рада,
- (е) право на социјалну заштиту, посебно у случају одласка у пензију, незапослености, болести, инвалидности, старости и друге неспособности за рад, као и право на плаћено одсуство,
- (ф) право на здравствену заштиту и заштиту на раду, укључујући и заштиту биолошких и репродуктивних функција жена.

- 2 Ради спречавања дискриминације жена због ступања у брак или материнства и обезбеђивања њиховог стварног права на рад, државе чланице предузимају одговарајуће мере ради:
- (а) забране, под претњом предузимања санкција, давања отказа због трудноће или породилског одсуства и дискриминације приликом отпуштања с посла због брачног стања,
 - (б) увођења плаћеног породилског одсуства или сличних социјалних бенефиција, без губљења права на раније радно место, примања по основу стажа и социјална примања,
 - (ц) подстицања обезбеђења потребних помоћних друштвених служби како би се родитељима омогућило да ускладе породичне обавезе с обавезама на радном месту и учешћем у друштвеном животу, посебно подстицањем оснивања и развоја мреже установа за бригу о деци,
 - (д) обезбеђења посебне заштите жена за време трудноће на оним радним местима за која је доказано да су штетна за труднице.
- 3 Мере законске заштите које се односе на питања обухваћена у овом члану преиспитују се периодично, у светлу научних и технолошких сазнања, и према потреби ревидирају, укидају или продужују.

Члан 12

- 1 Државе чланице предузимају одговарајуће мере ради елиминисања дискриминације жена у области здравствене заштите како би, на основу равноправности жена и мушкараца, обезбедиле доступност здравствених услуга, укључујући оне које се односе на планирање породице.
- 2 Без обзира на одредбе става 1 овог члана, државе чланице обезбеђују одговарајуће здравствене услуге женама за време трудноће, порођаја и у периоду после рођења детета, обезбеђивањем бесплатних услуга, када је то потребно, као и одговарајуће исхране за време трудноће и дојења.

Члан 13

Државе чланице предузимају све одговарајуће мере ради елиминисања дискриминације жена у другим областима привредног и друштвеног живота како би им се, на основу равноправности жена и мушкараца, обезбедила једнака права, а посебно:

- (а) право на породична давања,
- (б) право на банкарске зајмове, хипотекарне и друге врсте финансијских кредита,
- (ц) право на учешће у рекреативним активностима, спорту и свим облицима културног живота.

Члан 14

- 1 Државе чланице узеће у обзир посебне проблеме с којима се суочава жена на селу, као и значајну улогу коју она има у економском опстанку своје породице, укључујући њен рад у секторима привреде у којима се не остварује доходак и предузеће све одговарајуће мере како би обезбедило да се одредбе ове конвенције примењују на жене на селу.
- 2 Државе чланице ће предузети све одговарајуће мере ради елиминисања дискриминације жена у сеоским подручјима како би обезбедиле да оне, на основи равноправности мушкараца и жена, учествују у развоју села и да од тога имају користи, посебно да би обезбедиле њихово право на:
 - (а) учешће у изради и спровођењу планова развоја на свим нивоима,
 - (б) приступ одговарајућој здравственој заштити, укључујући информације, савете и услуге у вези с планирањем породице,
 - (ц) директно коришћење програма социјалне заштите,
 - (д) стицање свих врста обуке и образовања, формалног и неформалног, укључујући описмењавање, као и приступ свим услугама у оквиру месне заједнице, као и саветодавним услугама, интер алиа, ради проширења њихових општих техничких знања,
 - (е) организовање група за самопомоћ и задруга како би оствариле једнак приступ привредним делатностима путем запошљавања или обављања самосталне делатности,
 - (ф) учешће у свим активностима месне заједнице,
 - (г) доступност пољопривредних кредита и зајмова, олакшица за продају производа, одговарајуће технологије и једнаког третмана у земљишној и аграрној реформи, као и програма за поновно насељавање,
 - (х) адекватне животне услове, посебно у погледу становања, хигијенских услова, електричне енергије и снабдевања водом, саобраћаја и веза.

Део IV

Члан 15

- 1 Државе чланице признају женама једнака права пред законом као и мушкарцима.
- 2 Државе чланице признају женама једнаку правну способност у грађанским стварима као и мушкарцима и дају им једнаке могућности да се њоме користе. Оне посебно дају женама једнака права на закључење уговора и управљање имовином и третирају их равноправно у свим фазама поступка пред судом.
- 3 Државе чланице су сагласне да се сви напори и сви други приватни инструменти било које врсте чије правно дејство има за циљ да ограничи правну способност жена сматрају ништавим и неважећим.

- 4 Државе чланице признају женама и мушкарцима једнака права у погледу закона о кретању лица и слободе избора места боравка и пребивалишта.

Члан 16

- 1 Државе чланице предузимају све одговарајуће мере ради отклањања дискриминације жена у свим питањима која се односе на брак и породичне односе, а посебно обезбеђују, на основи равноправности мушкараца и жена:

- (а) једнако право на склапање брака,
- (б) једнако право на слободан избор брачног друга и склапање брака само по слободној вољи и уз потпуну сагласност,
- (ц) једнака права и одговорности у браку и приликом развода,
- (д) једнака родитељска права и обавезе у односу на децу, без обзира на брачни статус. У свим овим случајевима интереси деце морају бити на првом месту,
- (е) једнака права да слободно и одговорно одлучују о планирању породице, као и да имају приступ информацијама, образовању и средствима која ће им омогућити да се користе овим правима,
- (ф) једнака права и одговорности у погледу старатељства, туторства, управљања имовином и усвајања деце или сличних институција ако постоје у националном законодавству. У свим случајевима интереси деце морају бити на првом месту,
- (г) једнака лична права мужа и жене, укључујући право на избор породичног имена, професије и занимања,
- (х) једнака права оба брачна друга у погледу власништва над имовином, односно стицања, управљања, уживања и отуђивања имовине, без обзира на то да ли се ово обавља бесплатно или за знатну материјалну награду.

- 2 Веридба и ступање детета у брак не може имати никаквих правних последица а предузеће се све потребне мере, укључујући законодавне, ради утврђивања минималних година живота за склапање брака, као и увођење обавезе да се брак склопи у званичном матичном уреду.

Део V

Члан 17

- 1 Ради праћења напретка оствареног у примени ове конвенције, образоваће се Комитет за елиминисање дискриминације жена (у даљем тексту Комитет), који ће приликом ступања Конвенције на снагу имати 18, а после ратификације или приступања 35 држава чланица, 23 стручњака високих моралних квалитета и стручности за област на коју се односи ова конвенција. Државе чланице међу својим држављанима бирају стручњаке који ће у раду Комитета учествовати у личном својству. При избору чланова Комитета водиће се рачуна о равномерној географској заступљености, као и о томе да

буду изабрани стручњаци који представљају разне цивилизације и главне правне системе.

- 2 Чланови Комитета бирају се тајним гласањем на основу списка кандидата које су именовале државе чланице. Свака држава чланица може именовати једног свог држављанина.
- 3 Први избори ће се одржати шест месеци од дана ступања ове конвенције на снагу. Најмање три месеца пре датума сваких избора генерални секретар Уједињених нација упутиће позив државама чланицама да поднесу предлоге у року од два месеца. Генерални секретар ће припремити списак свих на тај начин именованих лица, по азбучном реду, с називима држава чланица које су их именовале, и доставити га државама чланицама.
- 4 Избори за чланове Комитета одржаће се на састанку држава чланица који ће сазвати генерални секретар Уједињених нација и који ће се одржати у седишту Уједињених нација. На том састанку, на коме кворум сачињавају две трећине чланица, биће изабрани они кандидати који добију највећи број гласова и апсолутну већину гласова присутних представника држава чланица који гласају.
- 5 Чланови Комитета се бирају на четири године. Међутим, мандат деветорице чланова који буду изабрани на првом гласању истиче после две године, одмах после првих избора, председник Комитета ће жребом изабрати имена ове деветорице чланова.
- 6 Избори за пет додатних чланова Комитета одржаће се у складу с одредбама ст. 2, 3 и 4 овог члана, после саопштења о тридесетпетој ратификацији или приступању Конвенцији. Мандат двојице додатних чланова Комитета који буду изабрани том приликом истиче после две године. Ова два члана бира председник Комитета жребом.
- 7 За попуњавање евентуалних празних места, држава чланица чијем је представнику престала функција у својству члана Комитета именује друго лице из редова својих држављана под резервом одобрења Комитета.
- 8 Чланови Комитета ће, уз сагласност Генералне скупштине, примати награде из средстава Уједињених нација, под условима које одреди Генерална скупштина имајући у виду значај задатака које обавља Комитет.
- 9 Генерални секретар Уједињених нација обезбеђује потребно особље и услове за ефикасно вршење функција Комитета у оквиру ове конвенције.

Члан 18

- 1 Државе чланице се обавезују да генералном секретару Уједињених нација поднесу, ради разматрања у Комитету, извештај о законодавним, судским, управним или другим мерама које су усвојиле ради примене одредаба Конвенције, као и напретку оствареном у том периоду:
 - (а) у року од годину дана после ступања Конвенције на снагу у односној држави,
 - (б) најмање сваке четврте године после тога и увек кад то Комитет затражи.

- 2 У извештајима се могу навести фактори и тешкоће који утичу на то до које мере се извршавају обавезе које проистичу из ове конвенције.

Члан 19

- 1 Комитет усваја пословник о раду.
- 2 Комитет бира своје функционере за период од две године.

Члан 20

- 1 Комитет се обично састаје једном годишње у трајању од највише две недеље, ради разматрања извештаја поднетих у складу с чланом 18 ове конвенције.
- 2 Састанци Комитета се обично одржавају у седишту Уједињених нација или на било ком другом одговарајућем месту које одреди Комитет.

Члан 21

- 1 Комитет, преко Економског и Социјалног савета, сваке године извештава Генералну скупштину о свом раду и може давати предлоге и опште препоруке на основу размотрених извештаја и информација које је примио од држава чланица. Такви предлози и опште препоруке уносе се у извештај Комитета заједно са евентуалним примедбама држава чланица.
- 2 Извештаје Комитета генерални секретар доставља Комисији за положај жена, ради информисања.

Члан 22

Специјализоване агенције имају право да присуствују састанцима приликом разматрања примене оних одредаба ове конвенције које спадају у њихов делокруг рада. Комитет може затражити да специјализоване агенције поднесу извештаје о примени одредаба Конвенције у областима које спадају у делокруг њиховог рада.

Део VI

Члан 23

Ниједна одредба ове конвенције не сме утицати на било које одредбе које ефикасније воде постизању равноправности мушкараца и жена, а које могу бити садржане у:

- (а) законодавству државе чланице, или
- (б) у било којој другој међународној конвенцији, уговору или споразуму који је на снази у односној држави чланици.

Члан 24

Државе чланице се обавезују да усвоје све потребне мере на унутрашњем плану ради потпуног остварења права признатих у овој конвенцији.

Члан 25

- 1 Ова конвенција је отворена за потписивање свим државама.
- 2 Генерални секретар Уједињених нација је одређен за депозитара Конвенције.
- 3 Ова конвенција подлеже ратификацији. Ратификациони инструменти се депонују код генералног секретара Уједињених нација.
- 4 Ова конвенција је отворена за приступање свим државама. Приступања се врше депоновањем инструмената о приступању код генералног секретара Уједињених нација.

Члан 26

- 1 Захтев за ревизију Конвенције може поднети свака држава чланица, у свако доба, путем саопштења у писменој форми упућеног генералном секретару Уједињених нација.
- 2 Генерална скупштина Уједињених нација одлучује о евентуалним мерама које треба предузети у вези са захтевом.

Члан 27

- 1 Ова конвенција ступа на снагу тридесетог дана рачунајући од дана депоновања код генералног секретара Уједињених нација двадесетог инструмента о ратификацији или приступању.
- 2 За сваку државу која ратификује ову конвенцију или јој приступи после депоновања двадесетог инструмента о ратификацији или приступању, Конвенција ступа на снагу тридесетог дана рачунајући од дана депоновања њеног инструмента о ратификацији или приступању.

Члан 28

- 1 Генерални секретар Уједињених нација прима и доставља свим државама текст резерви које државе изјаве приликом ратификације или приступања.
- 2 Резерва која није спојива с предметом и циљевима ове конвенције није дозвољена.
- 3 Резерве се могу повући у свако доба путем саопштења упућеног генералном секретару Уједињених нација, који о томе обавештава све државе. Такво саопштење ступа на снагу почев од датума пријема.

Члан 29

- 1 Сваки евентуални спор између две или више држава чланица у погледу тумачења или примене ове конвенције који се не реши путем преговора подноси се на арбитражу на захтев једне од њих. Ако у року од шест месеци од датума подношења захтева за арбитражу државе чланице не успеју да се сложе о организацији арбитраже, свака страна се може обратити Међународном суду правде ради решавања спора захтевом који се подноси у складу са Статутом Суда.

- 2 Свака држава чланица може приликом потписивања или ратификовања ове конвенције или приликом приступања Конвенцији изјавити да се не сматра обавезном сходно ставу 1 овог члана. Друге државе чланице неће бити обавезне сходно ставу 1 овог члана у односу на сваку државу чланицу која је изјавила такву резерву.
- 3 Свака држава чланица која је изјавила резерву у складу са ставом 2 овог члана може у свако доба повучи резерву путем саопштења генералном секретару Уједињених нација.

Члан 30

Ова конвенција је сачињена на арапском, кинеском, енглеском, француском, руском и шпанском језику, при чему су сви текстови једнако веродостојни и депоноваће се код генералног секретара Уједињених нација.

У потврду чега су доле потписани прописно овлашћени у ту сврху потписали ову конвенцију.